

ALGEMEEN GEDEELTE GENERAL PART - PARTIE GENERALE

INLEIDING 1946

Nadat eind 1939 onze internationale betrekkingen voor een niet onbelangrijk deel verbroken waren, hebben wij gemeend, de uitgave van ons tijdschrift te moeten stopzetten. Internationale voorlichting toch mag, naar onze opvatting, niet ontaarden in eenzijdige voorlichting, in een propaganda voor één bepaalde levens- en wereldbeschouwing. Maar de in genoemd jaar genomen beslissing sloot niet uit, dat wij, toen vrije gedachtenuiting niet meer mogelijk bleek, voornamelijk onzen begripscritischen arbeid binnen onze landsgrenzen bleven voortzetten: de Internationale Signifische Studiegroep, zoo nauw met ons tijdschrift verbonden, heeft haar werkzaamheden ook in de bezettingsjaren, zij het als illegaal bestaande vereeniging en met uitsluitend Nederlandsche leden, kunnen vervolgen en haar verslagen, aanvankelijk vrij geregeld, haar leden kunnen toezenden.

Maar nu iets over het tijdschrift. Op Nederlandschen bodem ontstaan en daarin geworteld, heeft het in den loop der jaren zijn invloedssfeer belangrijk vermogen uit te breiden. Dat kòn ook niet anders. Synthese immers wilde niet alleen een passieve weergave zijn van de verschillende cultureele stroomingen en richtingen, die het internationale cultuurleven beheerschen, maar wilde tevens méde richting geven, méde een bijdrage leveren tot de saneering van een geestelijk leven, dat — wij behoeven er hier niet meer over uit te weiden — vóór den tweeden wereldoorlog tal van verschijnselen van verwording en ontaarding vertoonde.

Twee groote invloedssferen teekenen zich in het na-oorlogse denkleven duidelijk af: een Anglo-Amerikaansche en een Russische, en misschien kunnen we zeggen, dat deze beide sferen in Midden-Europa elkander raken.... doordringen durven wij nòg niet schrijven. Uit deze en andere overwegingen hebben wij gemeend, den vertegenwoordigers dezer cultuurgebieden een belangrijke plaats in ons tijdschrift te moeten inruimen. Door zijn geografische ligging en cultuurhistorische traditie lijkt Nederland ons bij uitstek geschikt, hiervoor een brug te vormen. In verschillende secties, eenerzijds gerangschikt naar het onderwerp, anderzijds naar het land van herkomst van den schrijver, willen wij trachten dit nieuwe streven tot uitdrukking te brengen. Onze werkzaamheid zal dan bestaan in een integratie van de denkmiddelen, waarvan de verschillende cultuurgebieden zich bedienen.

Reeds vóór den oorlog hadden wij zulk een integreerende taak op ons genomen. Wij lieten vertegenwoordigers van uiteenlopende denkrichtingen aan het woord: de mystiek-religieuze richting was in ons tijdschrift evengoed vertegenwoordigd als de axiomatisch-formalistische, en aan de zich daartusschen bewegende strooming — men zou haar de psychologistaisch-relativistische kunnen noemen — gaven wij niet

minder onze aandacht. Maar voor uitersten trachtten wij ons te hoeden. De speculatieve richtingen, zooals die bij voorbeeld uitdrukking vonden in de uitloopers van het Neo-Kantianisme, in de Phaenomenologie, in de Existentie-philosophie en in sommige vormen van het Neo-Vitalisme, een overwegend woorddenken, dat zich om de verificatie van zijn uitspraken weinig of niet bekommerde, waren voor ons meermalen aanleiding om te wijzen op de groote gevaren, die voor begripscritisch ongeschoolden aan een dergelijke geesteshouding waren verbonden. Aan den anderen kant lieten wij ons niet medesleepen door extreme axiomatische richtingen, die aanstuurden op een index verborum prohibitorum, een lijst van verboden woorden, een dictatoriale censuur derhalve, en die, veelal van physische zijde komend, licht geneigd waren, de waarnemingsuitspraken, zelfs op het gebied der levenswetenschappen, voor de alleen-zaligmakende te verklaren. Het zich, in vakwetenschap en wijsbegeerte, meer en meer openbarende streven naar een verschuiving van speculatie naar verificatie, van leuzen naar beschrijving, had dan ook steeds onze warme instemming.

Wij spraken boven van de twee sterke invloeden, die zich thans in het internationale cultuurleven overheerschend doen gelden: den Russischen en den Anglo-Amerikaanschen. Het cultuurgebied van Oost-Europa is den West-Europeeschen mensch nog grootendeels onbekend. Bevooroordeeld te dien aanzien, want al of niet met opzet verkeerd en oppervlakkig voorgelicht, of onwetend, neemt hij in zijn geestelijk bezit doorgaans slechts datgene op, wat hij, steunend op een vaak eenzijdige opvoeding en schoolopleiding, daarin heeft leeren invoegen. Een belangrijk deel der wereldcultuur gaat op deze wijze veelal voor hem verloren. Kort vóór den oorlog viel er evenwel te dien opzichte een kentering waar te nemen, en ook wij hebben toen reeds getracht, ondanks de voortdurende dreiging van oorlogsgevaar, met deze rampzalige traditie te breken. Maar pas thans zijn wij er in geslaagd, dank zij de medewerking van Russische autoriteiten hier te lande, voor onze lezers de mogelijkheid te scheppen tot het verkrijgen van inzicht in de ontwikkeling en de ontwikkelingsmogelijkheden van Russische cultuur en wetenschap. Hierdoor zal, naar wij hopen, het karakter van eenzijdige voorlichting, althans op dit punt, ook in ons land radicaal veranderen. Het zal de bevordering van een internationaal denken, een internationale cultureele verstandhouding, waarvoor Synthese van den eersten dag van zijn verschijnen af op de bres stond, in hooge mate ten goede komen.

Dat wij ook van de zijde der Britsche en Amerikaansche autoriteiten hier te lande de grootst mogelijke medewerking hebben ondervonden, is aan het welslagen onzer plannen zeker niet vreemd: de pas geopende Britsche Sectie legt van deze medewerking een sprekend getuigenis af en de verdere ontwikkeling van onze vooroorlogsche betrekkingen met de Vereenigde Staten zal daarvan, naar het zich laat aanzien, eveneens doen blijken.

Voor nog een ander programpunt zouden wij de aandacht onzer

lezers willen vragen. De zes jaren, die achter ons liggen, zijn voor ons leerzaam geweest. Het was een tijd, waarin de door verkeerde leer-methoden voor kritisch denken onontvankelijk gemaakte geest het vaak hard te verduren had. Voor een niet onbelangrijk deel meenen wij dit verschijnsel te moeten toeschrijven, behalve aan het te weinig ontwikkeld kritisch element in ons onderwijs, aan den grooten achterstand in ontwikkeling van de wetenschappen van den mensch (les sciences de l' homme), vergeleken bij die der natuurwetenschappen. Massapsychologie, massapsychiatrie en verstandhoudingspsychologie, om maar een greep te doen, beginnen de aandacht van ernstige onderzoekers te trekken, het apparaat der massabeïnvloeding kan niet langer buiten het wetenschappelijk onderzoek worden gehouden. De methoden, die in drie eeuwen de natuurwetenschappen hebben geschapen en ontwikkeld, kunnen in véél minder tijd de wetenschappen van den mensch tot ontplooiing, zéker in een vorm van doelmatige toepasbaarheid, brengen. Met behulp van deze laatste wetenschappen zal het mogelijk zijn, de voorwaarden van het innerlijk evenwicht der afzonderlijke individuen en de uiterlijke — psychologische, economische, politieke en sociale — evenwichtsvoorwaarden der individuen onderling met meerdere of mindere zekerheid vast te stellen. In de toekomst zal dit den grondslag kunnen vormen van een wetenschappelijke sociologie, ja, van een politiek, die wetenschap zal zijn, en niet langer een verward beroep op oude, aan complexen van haat en afwijzing gebonden, instincten. Op het inzicht, dat deze achterstand een gevaar voor de harmonische geestelijke ontwikkeling der menschheid inhoudt, berustte onze vooroorlogse samenwerking met het Centre d'Etude des Problèmes Humains te Parijs, waarvoor wij in 1938 te Pontigny een lezing hadden zullen houden, welker tekst wij thans in onze Fransche Sectie afdrukken (men zie ook het tijdschrift van het Centre „Humanisme Economique” 1938).

Zoo hoopt Synthese zijn voorlichtingstaak ook verder te kunnen vervullen. De door dit orgaan in 1936 in practijk gebrachte idee van een internationale cultureele samenwerking bleek vruchtbaar genoeg om te onzent navolging te vinden. En ook de door ons, in nauwe samenwerking met de Internationale Signifische Studiegroep — thans Internationaal Signifisch Genootschap — ingevoerde en toegepaste begrips-critiek is, wij constateeren het met voldoening, aan een deel van onze studiewereld niet zonder meer voorbijgegaan. Wij stellen ons thans voor, op den ingeslagen weg voort te schrijden, ons werkprogram naar omstandigheden en behoeften uitbreidend, ter bereiking van een onzer hoofddoelstellingen: het tot stand en tot ontwikkeling brengen van een Anglo-Amerikaansche-Russische-West-Europeesche cultureele samenwerking. —

December 1945

Redactie